

Ahti Risku:

SUON KUIVATUSTOISTÄ LAPIN MAANVILJELYS- INSINÖÖRIPIIRIN ALUEELLA

Ensimmäinen suonkuivatusyritys nykyisen Lapin läänin alueella on tiettävästi Juhon Erkki Maihkilan toimittama Soittilansoiden raivaustyö. Maihkila oli viljakauppamatkoillaan Pietarissa ja Pohjanmaalla nähnyt suotakin viljeltävän, ja päätti ryhtyä kauppaviljaa itse kasvattamaan Kemian maalaiskunnassa. Uudisraivaustyötään varten Maihkila sai senaatilta 2000 ruplian suuruisen palkkion ja ensimmäinen n. 20 ha suuruinen ruislaiho valmistui tuhoutuakseen suurten nälkävuosien ensimmäisenä hallayönä v. 1866. Suurten nälkävuosien aikana toimitettiin Tervolan Louella ja Lapinniemen kylissä Vaajängän ja Lapinjängän kuivatusta valtion hätäaputoimintana. Tervolan töitten tarkoituksena oli kansan tietämän mukaan estää karjan »purnutautia», jonka uskottiin aiheutuvan märästä suolaitumista. Nälkävuosien aikana kaivatettiin myös Kittilässä Koti- ja Parvavuomaa. Kittilän kaivaustyön päätarkoituksena on nähtävästi ollut hallantorjunta. Kun alue on huonoa rahkasuota, ei viljelyksiä ole syntynyt, mutta sensijaan alueen eteläpää metsittyi ja aiheutti hallansuojaa. Kuivausalueen pohjoisosassa valtaoajat johdettiin paksuturpeisen rahkasuon keskelle, joten sillä ei sanottavaa merkitystä ole ollut. Harrastus siihen näyttää v. 1870—1900 olleen tyrehdyksissä, paitsi että viime vuosisadan loppuvuosina joitakin kuivatushankkeita pantiin vireille useimmiten niittyjen voittamiseksi. Asiakirjoissa näkyy Senaatin talous-

osasto myöntäneen perkauslupia, mutta yleensä hylänneen anomukset valtion avustuksen saamisesta.

Ajanjaksolla 1900—1919 toimeenpantiin muutamia kuivaushankkeita Ala- ja Ylitorniolla G. M. von Essenin ja I. A. Schröderin suunnittelemina. Nämä työt on myöhemmin jouduttu uusimaan, joten ne eivät sisälly tämän esityksen tilastoihin. Näihin aikoihin m.m. Tervolan Ruonalla maisteri Snellman ja Ylitornion Kainuunkylässä Kalle Majanen ryhtyivät kokeilemaan — ja menestyksellä — suoviljelystä. Alatorniolla toiminut agronomi Peräntie mainitaan innokkaana suoviljelysneuvojana.

Maailmansodan aikana esiintyneen elintarvikepuulan torjumiseksi ryhdyttiin jakamaan uudisraivauspalkkiota, joitten turvin tällöin myös soille läänin lounaisosissa viljelyksiä raivattiin.

Vv. 1920—1924 toimeenpantiin aikaisemmin laadittuja kuivatussuunnitelmia ja tehtiin muutamia uusiakin kiinnekohtana Ouluun perustettu maanviljelysinsinööripiiri. Vuoteen 1927 mennessä oli uusiakin töitä saatu suunnitelluksi, niin että 1920—27 toteutetut kuivatukset käsittivät n. 3600 ha jakaantuen 480 tilalle. Kuivatus-toiminta oli vilkkainta Turtolan (Pello), Ylitornion ja Pelkosenniemen kunnissa. Viljelystoimenpiteet tuona aikana suorite- tuilla kuivausalueilla antavat toivomisel- le sijaa. Kun hankkeet vv. 1936—37 tarkastettiin, oli yleistä, että viljelykselle oli

im Hinblick auf den Bedarf der Pflanzen wegen des kalten Frühjahrs unzureichend. So ist eine Volldüngung auf Moorböden die unbedingte Voraussetzung zur Erzielung ordentlicher Erträge.

Die Intensivierung des Grasanbaus ist eine der wichtigsten Aufgaben in der Entwicklung der nordfinnischen Landwirtschaft. Der Ertrag

der Heuwiesen bildet das Wintergrundfutter für das Vieh und die Weiden stellen die Milchproduktion während des Sommers sicher. Der Schnitt der anzulegenden Wiesen sowie der Ueberschuss des Weidewuchses im Frühjahr sichern das Rohmaterial für die Silofutterbereitung (AIV).

Taulukko 1. Maanviljelysinsinööriin toimesta valmistuneet kuivastustyöt Lapin läänissä.

Kunta	1920—1927			1928—1944			1954—1959			Yhteensä 1920—1959		
	Osak- katta kpl.	Viljel- tyä ha	Hyötyvalue	Osak- katta kpl.	Viljel- tyä ha	Hyötyvalue	Osak- katta kpl.	Viljel- tyä ha	Hyötyvalue	Osak- katta kpl.	Viljel- tyä ha	Hyötyvalue
Alatornio	60	30.50	189.29	675	732.03	2786.13	1335	1711.33	7245.06	2070	2473.86	10220.48
Enontekiö	12		50.00	26	258.50	128.06	21	3.52	202.86	59	262.02	380.92
Inari				44	3.00	130.07	84	87.54	789.82	128	90.54	919.89
Karunki	28		208.19	232	321.10	1491.43	195	201.98	898.64	455	523.08	2598.26
Kemin kaup.				142	107.87	156.96	73	74.62	54.70	215	182.49	211.66
Kemin mlk.	39	9.52	164.36	248	227.74	1534.28	469	774.86	2318.53	756	1012.12	4017.17
Kemijärvi				187	48.25	1217.74	410	234.98	3711.63	597	283.23	4929.37
Kittilä	77		532.54	162	37.22	1403.33	310	188.50	4721.85	549	225.72	6657.72
Kolari	1		7.55	175	58.35	1323.61	177	96.81	186.82	353	155.16	664.92
Muonio	31		140.65	53	7.17	337.45	33	15.91	186.82	117	23.08	664.92
Pello	68		620.39	116	29.25	731.60	291	117.64	2710.51	475	146.89	4062.50
Pekosenniemi	29		206.76	12		93.60	105	30.07	1835.91	146	31.64	2136.27
Ranua				201	40.17	1115.94	163	82.64	1363.13	364	122.81	2479.07
Rovaniemi	26		105.53	50	61.54	442.79	149	142.08	1574.93	199	203.62	2017.72
Salla	12		44.30	411	30.13	2490.16	533	258.54	4954.39	970	288.67	7550.08
Savukoski				335	87.14	2165.88	339	115.35	4670.19	686	202.49	6880.37
Simo				59	9.34	524.32	97	62.20	1466.20	156	71.54	1990.52
Sodankylä	16		204.30	104	141.91	475.66	328	414.17	1994.24	432	556.08	2469.90
Tervola	2		81.28	148	49.16	1213.01	248	106.81	3449.02	412	155.97	4866.23
Utsjoki				275	269.57	1797.14	679	938.12	8646.76	956	1207.62	10525.18
Ylitornio	79	4.38	536.28	237	302.96	1092.86	3	1.77	7.76	3	1.77	7.76
Yhteensä	480	44.40	3091.32	3892	2823.97	22652.02	6713	1274.01	6063.43	11085	987	1581.35
			3661.80			29814.11			7884.67			86974.01
									72091.80			106567.71

saatu vain n. 10 % hyötyalueesta eli n. 1 % vuodessa. Poikkeuksen muodostavat eräät Turtolan, Ylitornion ja läänin lounaisosan kuivatustyöt. Näyttää siltä, että kuivatusten hyötyalueelle meneminen unohtui niin, ettei myöhemminkään ole näillä alueilla yleisesti tullut viljelystoimiin ryhdyttyä. Kuitenkin ne vähät kokemukset, joita 1920-luvulla oli suoviljelyksestä saatu, levisivät, uusia hankkeita pantiin vireille siinä määrin, että kävi mahdolltomaksi asioita Oulusta käsin hoitaa ja niin v. 1928 avattiin Peräpohjolan maanviljelysinsinööripiiri Rovaniemellä, johon tuli aluksi insinööri ja 5 rakennusmestaria sekä pian agronomi insinöörin avuksi. Suunnitelmia laadittiin lujasti ja ne olivatkin pian hyvään tarpeeseen, sillä v. 1929 alkaneen lamakauden työttömyyttä torjuttiin kuivatustöitä tekemällä valtion lainan ja avustuksen turvin. Lapissa alettiin saada valtioapua myös yhden tilan kuivatushankkeisiin. Kun Keski-Lapin alue oli pääasiassa haja-asutusta, toteutettiin vuosittain noin 100 yhden tilan kuivatustyötä. V. 1933 jouduttiin piiriä laajentamaan yhdellä suunnitelluinsinöörillä ja 1938—39 kahdella. Vv. 1928—40 toimeenpantiin 866 kuivatustyötä, joitten vaikutusalue oli n. 30.000 ha ja jakaantui n. 4.000 osakkaalle. Päinvastoin kuin aikaisemmin nähten kuivatusten hyödyksikäyttö viljelykselle muodostui erittäin hyväksi, niin että jo v. 1939 arvioin e.m. alueesta otetun viljelykselle yli 4.000 hehtaaria eli n. 20 % viljelyskelpoisesta alasta. Uudisraivauspalkintojen myöntäminen sekä suunnittelijoiden perusteellinen perehtyminen Lapin oloissa asetettaviin kuivatusvaatimuksiin, mikä oli seurauksena oman piirikonttorin perustamisesta, on katsottava aiheuttaneen tällä tavoin ilmenneen suuremman hyödyn, Eräänä esimerkkinä voidaan mainita Rovaniemen mlk:ssa toimeenpantu kuivatustyö, jonka seurauksena hankkeen 3 osakasta 4 vuoden kuluessa lisäsivät karjamääränsä entisestä 6 lehmästä 16:een. Työ valtiolle maksoi 6.775 mk., minkä lisäksi uudisraivauspalkkiot tekivät noin 9.000 mk.

Kuivatusinto levisi pohjoisimpiin osiin; niinpä Heinäsaarilla, Utsjoella ja Enontekiön pohjoisosissakin oli muutamia hankkeita. Eräissä yksityistapauksissa saatiin varsin mielenkiintoisia havaintoja kuivatustyön vaikutuksesta kylän hallanarkuu-

teen, vaikka hallaisuuden poistamista ei enää 1930-luvulla mainittu kuivatustyön tarkoituksena, kun sensijaan 1920-luvulla oli useita pääasiassa hallanvaaran takia suoritettuja kuivatuksia, kuten Palakaisen suo Peltovuomassa, Junttilan Kotisuo Kittilässä ja Pollovuoma Kuivasalmella y.m.

V. 1939 alkanut sotakausi keskeytti kuivatustyön. Sota- ja evakkoretkiltä palattua odottivat maanviljelysinsinööripiiriä uudet tehtävät siirtoväen ja rintamamiesten asutustoissa. V. 1948 syksystä alkoi samalla maakuntaa vaivata syys- ja talvityöttömyys, minkä torjumiseksi on pantu lukuisia suuria suonkuivatuksia toimeen. Vuoteen 1958 asti olikin piirin päätyöt asutustoissa ja työttömyystöissä niin, että kuivatustöitä normaalisina maanparannustöinä vanhoilla tiloilla saatiin toteutetuksi erittäin vähän. V. 1958 syksyllä maataloushallitus rahoitti useita uusia suonkuivatuksia, jotka metsätöiden aloittamista odotellessa ehdittiin vielä samana syksynä tehdä.

Taulukossa N:o 1 näkyy eri ajanjaksoina piirin toimesta valmistuneitten kuivatusten hyötyalueet, lukumäärä y.m. tiedot.

Edellä on jo pariin otteeseen viitattu kuivatusalueen käyttöönottoon. Käyttöönotto ei ole jatkuvan tarkkailun kohteena, mutta kuivatushankkeitten toimitsijat tekevät ilmoitukset maataloushallitukseen ja aika-ajoin suoritetaan piirin toimesta tarkastuksia. Vv. 1936—39 tarkastettiin v. 1933 mennessä valmistuneet hankkeet suurimmaksi osaksi. Tämän aineiston perusteella on arvioitu myös muiden hankkeitten viljelystoimet. Kun toisaalta vuosittain jaettavista uudisraivauspalkkioista voidaan kunnittain kontrolloida, miten viljelystä tullut, ja kun tiedetään, että pääosa uudisraivoista on kuivatusalueilla, voidaan arvioida, paljonko kuivatustyön toteuttamisvaiheessa vielä viljelemättömästä viljelyskelpoisesta alueesta viime vuoden loppuun mennessä oli otettu viljelykselle. Miten käyttöönotto jakautuu kunnittain, näkyy taulukosta N:o 2.

Toteutettuja töitä tarkastettaessa on voittoa todeta, että myös metsittämistä hyötyalueella harrastetaan. Maanviljelysinsinööripiirin tilastoissa viljelyskelpoisiksi luetuista alueista on melkoinen osa myös metsäojituskelpoista.

Lapin läänin viljelmät poikkeuksetta ovat tiloja, joista tuoton lisääminen uuden

Taulukko 2. Kuivatustöitten jakautuminen ja hyötyalueitten viljeleminen 1. 1. 1960.

Maalaiskunta	Asukas- luku henkeä 1. 1. 1959	Yli 1,0 ha:n vil- jelmää 1. 1. 1959 kpl.	Osakas- tiloja 1. 1. 1960 hank- keissa	Hyötyalue ha		1. 1. 1960 mennessä viljelyskelpoisesta hyötyalueesta	
				kaik- kiaan	viljelys- kelpoista	viljelty ha	viljele- mättä ha
Alatornio	8952	1024	2070	13693.46	10220.48	2565	7655.48
Enontekiö	2376	187	59	687.79	380.92	167	213.92
Inari	6607	218	128	1233.64	919.89	314	605.89
Karunki	2661	374	455	3602.84	2598.26	890	1708.26
Kemijärvi	8887	879	597	5500.72	4929.37	2220	2709.37
Kemin mlk.	5661	537	756	5449.59	4017.17	1095	2922.17
Kittilä	7976	774	549	8141.43	6657.72	1930	4727.72
Kolari	5270	623	353	4442.93	3695.45	1450	2245.45
Muonio	2969	268	117	749.76	664.92	460	204.92
Pelkosenniemi	2657	308	146	2371.37	2136.27	700	1436.27
Pello	6484	659	475	4688.47	4062.50	1350	2712.50
Posio	7020	836	364	2686.83	2479.07	1300	1179.07
Ranua	7007	758	199	2385.63	2017.72	1330	687.72
Rovaniemen mlk	23651	1643	970	8693.49	7550.08	3050	4500.08
Salla	10447	1135	686	7354.13	6880.37	3900	2980.37
Savukoski	2135	248	156	2140.83	1990.52	750	1240.52
Simo	4066	399	432	3415.91	2469.90	460	2009.90
Sodankylä	10679	766	412	5548.40	4866.23	1450	3416.23
Tervola	7364	922	956	12121.54	10525.18	2220	8305.18
Utsjoki	1230	99	3	9.53	7.76	7	0.76
Ylitornio	9953	897	987	10206.90	7692.57	1870	5822.57
Yhteensä	144052	13554	10870	105125.19	86762.35	29478	57284.35

pellon raivaamisella tai metsänparannus-toimenpitein tapahtuvan kasvullisen met-säalan lisääminen ovat koko talouden kan-nalta ensiarvoisia. Tällöin on päämääräksi asetettava se, että jokaiselle tilalle olisi saatava kuivatetuksi sellainen hyötyalue, missä viljelijä itse pääsisi tilansa tuotta-vuutta kehittämään. Taulukossa 2 näh-däänkin osakasluku ja viljelmäluku kun-nassa. Taulukkoa tarkastettaessa on otet-tava huomioon, että varsinkin läänin lou-naisosassa sama tila saattaa olla osakkaa-na useassakin hankkeessa, joten ei vielä kaikilla viljelmillä kuivatettua hyötyaluet-ta ole.

Oheisessa kuvassa näkyy kunnittain yhteenveto tehdyistä kuivatustöistä ja käyttöön ottamattomasta kuivatusalue-reservistä.

Ammattimiespiireissä on paljon kiistelty siitä, miten tehokas kuivatustyö valtion maanparannusvaroilla on suoritettava. Jo suoritettujen kuivatustöitten tarkastuksissa on ollut todettavissa, että niillä hyöty-alueilla, jossa riittävän syvä kuivatus, valtaojien sopiviin lohkoihin jakamat vil-jelyspalstat ja raivausalueelle pääsy on

aikaansaatu, on viljelykselle otto sujunut parhaiten. Kustannukset, jotka soiden pe-ruskuivatustöistä vv. 1920—39 olivat 500 mk/ha ja nykyisin n. 20.000 mk/ha, muo-dostavat yleensä vain 15—30 % niistä kustannuksista, mitä alueen viljelykseen ottaminen kaikkiaan merkitsee. Huonon kuivatustehon ja hyvän kuivatustehon kustannusten ero ei paljoo muuta koko-naiskuvaa, mutta näyttää vaikuttaneen ratkaisevalla tavalla käyttöönottoon niin, että vain hyvää työtä kannattaa tehdä.

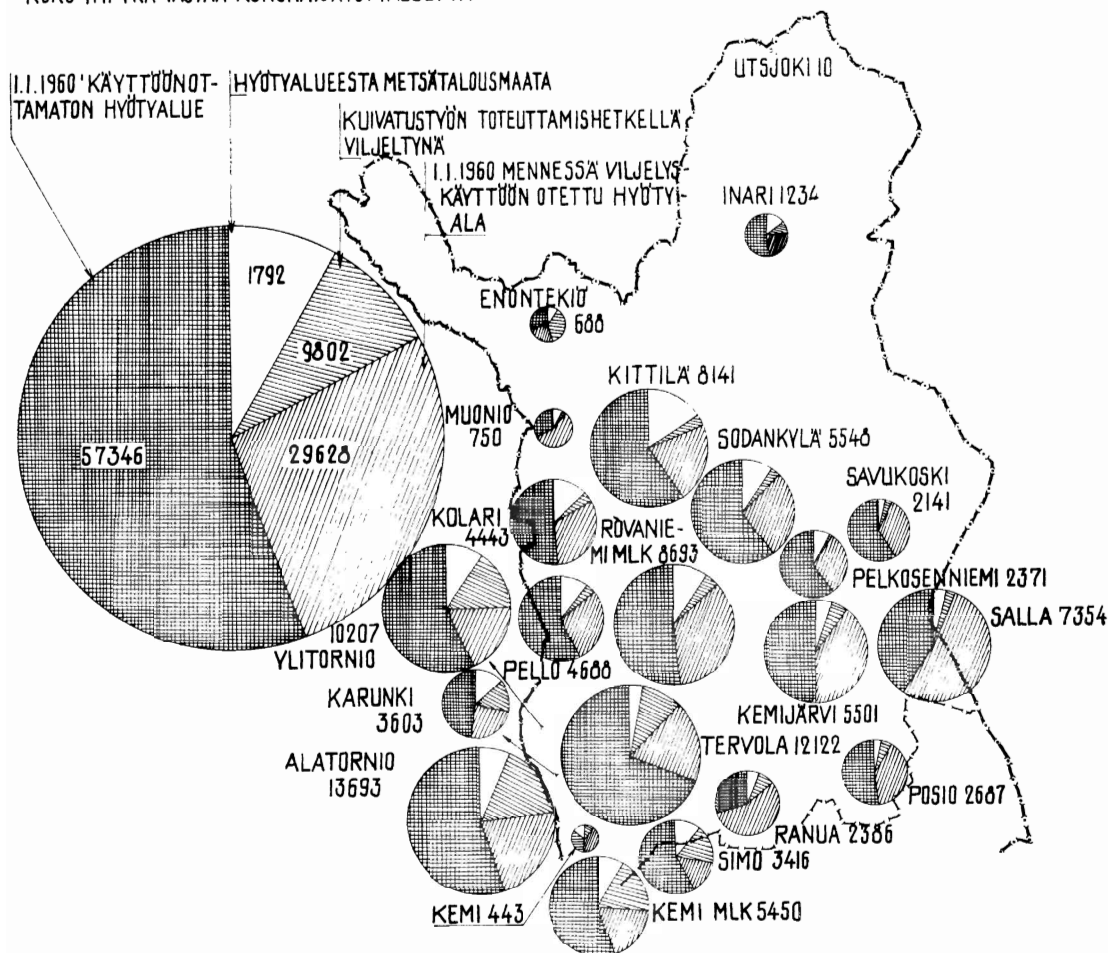
Maanviljelysinsinööripiiri on suorittanut varsin pitkälle eteenpäin suonkuivatusta. Tällä hetkellä vireillä oleva maankäyttö-lain mukainen asutustoiminta on antanut uusia ja hyvin laajoja tehtäviä piirille.

Kuivatustyö joudutaan aika-ajoin uusi-maan osittain viljelyksen aiheuttaman tur-vekerroksen kulumisen, osittain turveker-roksen laskeutumisen ja osittain vesiväy-lien liettymisen takia. Näihin asti on py-ritty aikaansaamaan uusia viljelysmahdol-lisuuksia niille tiloille, joilla ei peruskuiva-tusta ole. Tästä lähtien joudutaan kertaa-maan entiset työt sekä perkaamaan puroja ja jokiväyliä.

1920-1959 SUORITETTUIJEN KUIVATUSTÖIDEN HYÖTYALUEET

LAPIN MAANVILJELYSINSINÖÖRIPIIRISSÄ

KOKO LÄÄNI 105567
KOKO YMPYRÄ VASTAA KOKONAISHYÖTYALUETTA



PEAT LAND DRAINING PROJECTS IN THE REGION OF THE AGRICULTURAL ENGINEERING DISTRICT OF LAPLAND

If some isolated instances are left out of account, peat land draining activity in the region of the present-day administrative district of Lapland can be said to have come under way about 1900. After an agricultural engineering district had been established at Rovaniemi in 1928, there was a better chance for adapting the draining activities to suit the climate and local conditions, and this has resulted in more

efficient use of the drained areas. During the period 1920—1959, 105,568 hectares of peat land have been drained; this area is distributed among 1964 draining projects and 11,085 participant farms. It has been estimated that 57,346 hectares of this area had not yet been taken into use by the end of 1959. It has been noted that use of the land will be highest when the draining has produced efficient results.